

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ,
ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

**«НАУКОВА КОЛЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО
ІНСТИТУТУ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА»**

(за матеріалами III Всеукраїнського науково-методичного семінару
«Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика»)

ВИПУСК 4

Частина 2 (педагогічні працівники ЗО)

Глухів 2025

Рекомендовано рішенням Вченої ради Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 4 від 17 листопада 2025 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Шерудило Андрій Васильович, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту педагогіки і психології.

Відповідальний секретар:

Литвинов Андрій Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти.

Члени редакційної колегії:

Бірюк Людмила Яківна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології початкової освіти,

Біліченко Павло Геннадійович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту.

Зенченко Тетяна Федорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти,

Пінчук Ірина Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і психології початкової освіти,

Собко Валентина Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти,

Кухарчук Ірина Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти,

Н 34 Наукова колекція Навчально-наукового інституту Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: збірник наукових праць здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників (за матеріалами III Всеукраїнського науково-методичного семінару «Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика», м. Глухів, 13 листопада 2025 року). Випуск 4. Част. 1-3. Глухів, 2025. Ч. 2, 57 с.

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками III Всеукраїнського науково-методичного семінару «Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика» (13 листопада 2025 року, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка).

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори, а також (для студентів і аспірантів) наукові керівники.

УДК 373.3:001.891(082)

ЗМІСТ

- Базуріна Тетяна Анатоліївна**
УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ У 5 КЛАСІ НУШ ЯК ПРОСТІР ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ..... 5
- Довгалюк Тетяна Анатоліївна**
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПІДХОДУ *STUDENT AGENCY* ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ 8
- Литвинова Інна Вікторівна, Литвинов Андрій Сергійович**
ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ..... 12
- Мовчан Оксана Олексіївна**
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА..... 14
- Назаренко Світлана Миколаївна**
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 17
- Пашкова Людмила Анатоліївна**
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИКИ..... 21
- Плацинда Оксана Леонідівна**
КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЇ ТА ГЕОГРАФІЇ: СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ВИКЛИКИ 26
- Приходько Наталія Анатоліївна**
ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У ВИВЧЕННІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»..... 30
- Сидоренко Крістіна Геннадіївна**
ЩО ТАКЕ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЯК ЙОГО РОЗВИВАТИ 33
- Соколова Наталія Миколаївна**
ЦИФРОВІ СЕРВІСИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ МОТИВАЦІЇ І ТВОРЧОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ 37

Сухацька Наталія Миколаївна ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННСВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	41
Федотенко Людмила Григорівна ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	44
Хоменко Олена Віталіївна ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ	47
Чернишова Наталія Григорівна STEM-ОСВІТА ЯК ПОТУЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	49
Ющенко Валентина Василівна КОМУНІКАЦІЯ У ВОЄННИЙ ЧАС: МОВНА ЕТИКА, ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ, СТІЙКІСТЬ СУСПІЛЬСТВА	53

УРОКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ У 5 КЛАСІ НУШ ЯК ПРОСТІР ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ

Базуріна Тетяна Анатоліївна,
консультант Комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників Глухівської міської ради Сумської області, учитель української мови і літератури, спеціаліст II категорії Глухівської ЗОШ І-ІІІ с. № 3 Глухівської міської ради Сумської області

***Ключові слова:** патріотичні цінності, фольклорні твори, національна ідентичність, освітній процес, Нова українська школа (НУШ).*

Реформування української освіти в умовах НУШ передбачає не лише оновлення змісту та методів навчання, а й переорієнтацію на формування компетентного громадянина-патріота [2]. Уроки української мови та літератури в закладах загальної середньої освіти як фундаментальна складова гуманітарного циклу відіграють важливу роль у цьому процесі. Саме тут через занурення у світ слова, традицій та культури відбувається свідоме засвоєння національних цінностей.

Мета нашого дослідження – обґрунтувати можливості використання фольклорних творів на уроках української мови і літератури в 5 класі НУШ закладів загальної середньої освіти для формування патріотичних цінностей.

Патріотичні цінності в контексті НУШ розглядаються як складник громадянської та соціокультурної компетентностей, що охоплює любов до рідної мови і Батьківщини, повагу до державної символіки, знання історії, культури, готовність до захисту суверенітету та активну громадянську позицію [1].

Український фольклор є унікальним джерелом цих цінностей, адже в ньому закарбовані багатвікова мудрість народу, його ідеали, боротьба за волю та любов до рідної землі. Робота з фольклорними творами у 5 класі НУШ закладів загальної середньої освіти є особливо ефективною, оскільки матеріал

цікавий і доступний для сприйняття, емоційно насичений і сприяє розвитку образного мислення.

Вивчення фольклору в 5 класі НУШ закладів загальної середньої освіти за чинними модельними навчальними програмами [3] органічно поєднує формування предметних компетентностей (мовних, літературознавчих) та ключових компетентностей (спілкування державною мовою, культурна, соціальна, громадянська, інформаційно-цифрова, математична).

Ефективна робота передбачає плавний перехід від пасивного сприйняття до активного осмислення та практичного і творчого застосування набутих знань. Після вивчення прислів'їв і приказок рекомендуємо учням створити тематичні добірки про Вітчизну, мову, родину: «Без верби і калини нема України», «Хто мови своєї цурається, той сам себе стидається», «Без мови немає нації», «У дружній родині і в холод тепло» тощо. Це формує патріотичні цінності, любов до Батьківщини, шанобливе ставлення до рідної мови, родини. На основі прислів'я «Де рідний край, там і рай» пропонуємо створити короткий діалог або мініситуацію, у якій учні продемонструють розуміння його патріотичного змісту, пояснюючи, як вони тлумачать вислів «рідний край». Це розвиває спілкування державною мовою та соціальну компетентність.

Радимо провести інтерактивну гру «Збери скарбницю мудрості». Школярі отримують розрізані частини прислів'їв та приказок про рідну мову чи Вітчизну. Після збору вони мають пояснити актуальність обраного вислову в сучасному контексті. Це поглиблює знання про українську культуру й сприяє формуванню поваги до української мови.

Прочитавши міф про Берегиню, п'ятикласники створюють колажі (малюнки, постери, проекти) «Оберіг моєї родини», де пояснюють, які цінності вони вважають головними для захисту. Це формує розуміння національної ідентичності та відповідальності.

Народні легенди та перекази про походження назв міст, річок; козаків («Легенда про Київ», «Прийом у запорожці» тощо), де оспівуються славне історичне минуле, героїзм, жертвність українського народу, формують

історичну пам'ять та громадянську позицію на прикладах героїв. Якщо є можливість, організуємо справжню або віртуальну екскурсію до пам'ятника засновникам Києва, що розташований на набережній Дніпра. Розповідь про пам'ятник та його символічне значення посилить зв'язок з історією. Яскраві світлини події зроблять подорож незабутньою і пам'ятною.

Після вивчення українських народних казок, наприклад, «Кирило Кожум'яка» або «Летючий корабель», учні 5 класу НУШ ЗЗСО роблять яскраві презентації, проекти чи ментальні картки «Герої та їхні цінності», де аналізують вчинки головних героїв із позиції патріотизму, відданості, честі. Це сприяє формуванню культурної компетентності та національної самосвідомості.

Диспут «Урок із казки» («Яйце-райце», «Ох») допомагає дітям відрізнити добро від зла, виокремити працелюбність, справедливість, доброзичливість, формуючи морально-етичні основи громадянської свідомості.

Ознайомлення з народними піснями («Ой на горі та й жінці жнуть», «Щедрик» тощо) – це не лише знання традицій та обрядів українського народу, їх зв'язок із життям, а й величезна культурна спадщина нашого народу, естетичне виховання, відчуття ритму та мелодії рідної мови. Творче завдання «Музична листівка» – створення оригінального аудіозапису чи відеокліпу з власним виконанням у сучасній інтерпретації – розвиває креативність та національну гордість здобувачів освіти закладів загальної середньої освіти.

Уроки української мови і літератури в 5 класі НУШ закладів загальної середньої освіти є ефективним і незамінним простором для формування патріотичних цінностей. Через звернення до скарбниці українського фольклору (прислів'я, приказки, казки, легенди, перекази, пісні) відбувається органічне поєднання освітнього процесу з вихованням гідних громадян та свідомих патріотів України. Практичний досвід доводить, що інтерактивні методи та проектна діяльність на основі усної народної творчості не тільки підвищують якість предметних знань, а й закладають міцний фундамент національної ідентичності та патріотизму в учнів 5 класу НУШ закладів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» URL: <https://surl.li/dcjad> (дата звернення 02.11.2025).
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://surl.li/cc/tpjkxi> (дата звернення 02.11.2025).
3. Модельні навчальні програми для 5-9 класів НУШ. URL: <https://surl.li/tlncwf> (дата звернення 02.11.2025).
4. Шевченко С.В. Методичні засади патріотичного виховання на уроках української мови та літератури. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота*. 2020. Вип. 1 (46). С. 66–70.

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПІДХОДУ *STUDENT AGENCY* ЯК ЧИННИКА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Довгалик Тетяна Анатоліївна,
викладач англійської мови, спеціаліст
I категорії Відокремленого структурного
підрозділу «Економіко-правничий фаховий
коледж Запорізького національного
університету»

Ключові слова: комунікативна компетентність, майбутні фахівці туристичної сфери, професійна підготовка, проектна діяльність, рольові ігри, електронне портфоліо, критичне мислення.

Сучасна туристична індустрія потребує висококваліфікованих фахівців, здатних ефективно взаємодіяти в багатомовному та мультикультурному середовищі. Комунікативна компетентність у цьому контексті виступає ключовою складовою професійної майстерності, адже саме від уміння встановлювати міжособистісні контакти, налагоджувати діалог із представниками різних культур та гнучко реагувати на комунікативні виклики залежить якість туристичних послуг та імідж фахівця.

Водночас традиційні моделі освіти, орієнтовані переважно на репродуктивне навчання, не завжди забезпечують належний рівень автономії, ініціативності та відповідальності студентів за власний навчальний результат. У цьому контексті актуалізується підхід **Student Agency**, який базується на активній суб'єктній позиції здобувача освіти, його здатності до самостійного вибору, постановки цілей, планування навчальної діяльності та рефлексії власного поступу. Освітній процес ЕПФК «ЗНУ» ідеї **Student Agency** реалізуються через упровадження інтерактивних, дослідницьких і проєктних форм роботи.

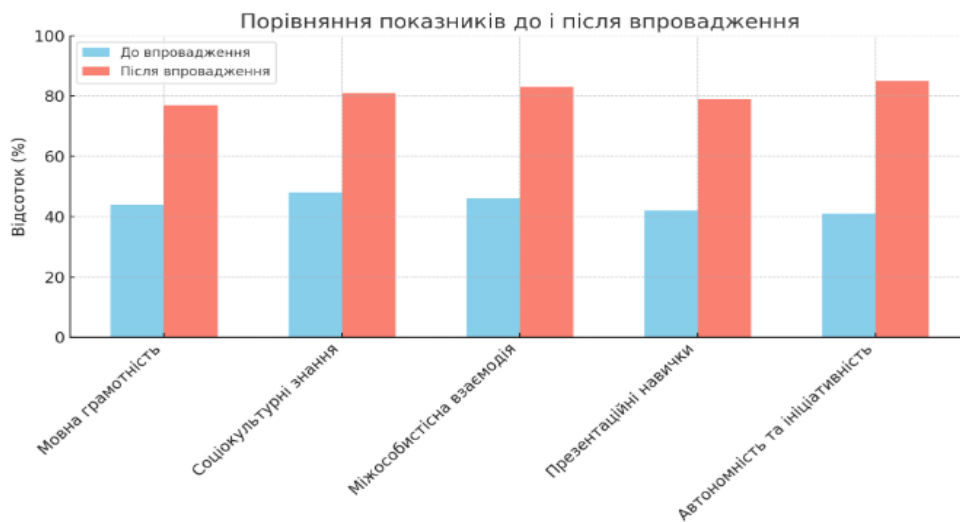
Здобувачі спеціальності «Туризм» активно долучаються до створення навчальних мініпроєктів, кейсів реальних професійних ситуацій, участі в рольових іграх, симуляціях ділових зустрічей та міжкультурних комунікацій. Такий формат сприяє розвитку не лише мовної компетентності, але й умінь аргументувати власну позицію, вести переговори, працювати в команді та приймати рішення в умовах невизначеності.

Особливу увагу приділено рефлексивним практикам – уведенню електронних портфоліо, самооцінюванню прогресу у вивченні іноземної мови, обговоренню труднощів і шляхів їх подолання під час занять. Здобувачі освіти стають активними співтворцями освітнього процесу, а викладач, а саме Довгалоук Т.А. є фасилітатором, який підтримує, спрямовує та допомагає у формуванні комунікативної і професійної самостійності. Отже, упровадження підходу **Student Agency** в підготовці майбутніх фахівців туристичної сфери в ЕПФК «ЗНУ» забезпечує не лише засвоєння мовних знань, а й формування усвідомленої, відповідальної й ініціативної особистості, здатної до ефективної комунікації, критичного мислення та продуктивної взаємодії в професійному середовищі.

Було проаналізовано теоретичні засади підходу **Student Agency** в контексті формування комунікативної компетентності. **Student Agency** – це сучасний педагогічний підхід, який ґрунтується на ідеї активної участі здобувачів освіти у власному навчанні. Центральне місце в ньому займає самостійність,

ініціативність і відповідальність учнів за процес і результати навчання. Цей підхід базується на конструктивістських та гуманістичних теоріях навчання, зокрема ідеях Е. Анчондо, Т. Сорока, Ж. Піаже, Л. Виготського, Д. Д'юї, К. Роджерса тощо, які підкреслюють, що знання не передається безпосередньо, а конструюється самим учнем у процесі взаємодії з оточенням і спільнотою [1; 2].

Дослідження проводилося продовж вересня – листопада 2025 року серед здобувачів освіти спеціальності «Туризм» ЕПФК «ЗНУ». Була проведена діагностика початкового рівня (вересень 2025 р.), а саме тестування та спостереження з метою визначення початкового рівня комунікативної компетентності. Оцінювалися мовна грамотність (лексико-граматичні навички та правильність мовних конструкцій); соціокультурні знання (розуміння культурних особливостей різних країн); міжособистісна взаємодія (здатність ефективно працювати в команді та підтримувати діалог); презентаційні навички (уміння чітко викладати інформацію, аргументувати позицію та реагувати на запитання). Пропоную переглянути результати початкової діагностики: мовна грамотність – 44 % від максимального рівня, соціокультурні знання – 48 %, міжособистісна взаємодія – 46 %, презентаційні навички – 42%. На 2 етапі було впроваджено Student Agency (жовтень – листопад 2025 р.). Студенти брали активну участь у навчальному процесі через самостійний вибір тем і форматів проєктів – обирали теми для мініпроєктів, презентацій і блогів іноземною мовою, що сприяло розвитку автономності та ініціативності, ведення електронних портфоліо – фіксація власного прогресу та досягнень, рольові ігри: «робота в туристичному офісі», «діалог з клієнтом», «організація екскурсії» – моделювання професійних ситуацій, групові презентації та блоги – створення англomовних матеріалів про туристичні маршрути України. Особливим компонентом стало щотижневі рефлексивні сесії – обговорення досягнень та планування особистісного розвитку («що я дізнався», «що хочу вдосконалити»).

Студенти продемонстрували суттєве зростання рівня комунікативної компетентності у всіх напрямках, відзначено підвищення мотивації та активності в навчальному процесі, зростання навичок міжкультурної взаємодії та командної роботи, покращення якості усних презентацій та аргументації, рефлексивна діяльність сприяла усвідомленому сприйняттю власного прогресу.

Отже, впровадження елементів підходу Student Agency в навчання здобувачів спеціальності «Туризм» ЕПФК «ЗНУ» довело свою ефективність.

Список використаних джерел

1. Анчондо Е. Усвідомлення студентами-туристами комунікативної компетенції в контексті англійської мови як іноземної. *Європейський науковий журнал.ESJ*. 2018. № 14 (5). С. 184.

2. Сорока Т. Європейські освітні принципи формування комунікативної компетентності іноземними мовами у студентів нелінгвістичних університетських факультетів. *Журнал дунайських досліджень та досліджень*. 2023. № 13(2). С. 65–75.

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ВИКЛИКІВ

Литвинова Інна Вікторівна, асистент вчителя Клишківського НВК: ЗОШ І-ІІІ ступенів – ДНЗ Шосткинської міської ради Сумської області

Литвинов Андрій Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Ключові слова: асистент учителя, інклюзивна освіта, НУШ, професійна компетентність, партнерська взаємодія.

Сучасні трансформації в освіті, серед яких ключовими є розвиток інклюзивного навчання та реалізація концепції Нової української школи, зумовлюють переосмислення ролі асистента вчителя в шкільному середовищі. Сьогодні асистент уже не є технічним помічником, а стає партнером учителя у створенні сприятливих умов для розвитку кожного учня. Це потребує ґрунтовної професійної підготовки та високого рівня компетентності, що визначається Концепцією розвитку інклюзивного навчання [1].

Центральним компонентом професійної діяльності асистента є вміння брати участь у розробленні та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня. Він долучається до створення адаптованих програм, добору дидактичних матеріалів, модифікації змісту навчання відповідно до особливих освітніх потреб дитини. Методичні рекомендації МОН України наголошують, що асистент має володіти знаннями корекційно-розвиткових підходів, умінням інтегрувати навчальний, соціальний та комунікативний розвиток учня. Така діяльність відповідає пріоритетам НУШ, де навчання орієнтоване на розвиток компетентностей та індивідуальний прогрес кожного школяра [2].

Значною мірою ефективність роботи асистента залежить від його соціально-психологічної та комунікативної компетентності. Асистент щоденно

взаємодіє з учнями, учителем, батьками, психологом і членами команди психолого-педагогічного супроводу. Від його вміння будувати конструктивний діалог та підтримувати мотивацію дитини залежить якість інклюзивного середовища. Згідно з ресурсами Українського інституту розвитку освіти [3], асистент формує атмосферу прийняття, допомагає учням долати емоційні труднощі, сприяє розвитку навичок саморегуляції й соціальної взаємодії.

Організаційно-педагогічна компетентність асистента також є необхідною для успішної командної роботи. Асистент відповідає за організацію безпечного освітнього простору, координацію діяльності учнів під час уроків і перерв, сприяння формуванню навичок співпраці. Вимоги НУШ підкреслюють, що асистент має бути залучений до підготовки інтегрованих уроків, групових форм навчання, спільних проєктів, що дає змогу забезпечити активне залучення дітей до навчального процесу [4].

В умовах цифровізації освіти важливою стає цифрова компетентність асистента вчителя. Йдеться про володіння освітніми онлайн-платформами, вміння створювати мультимедійні матеріали, використовувати адаптивні цифрові інструменти, зокрема допоміжні технології для дітей з ООП. Ці аспекти визначаються у державних стандартах та рекомендаціях щодо цифрової грамотності педагогів, які підкреслюють важливість цифрової залученості для сучасної школи [5].

Отже, професійні компетентності асистента вчителя становлять комплекс умінь і знань, що охоплює психолого-педагогічну, методичну, соціальну, комунікативну й цифрову сфери. Усі вони безпосередньо відповідають потребам сучасних освітніх реформ та зростанню ролі інклюзії. Асистент виступає ключовою ланкою між учнем, учителем та командою супроводу, забезпечуючи індивідуальну підтримку, розвиток компетентностей і створення безпечного, доступного та комфортного освітнього середовища. З огляду на сучасні виклики професійна діяльність асистента вчителя стає складовою якісної освіти та успішного функціонування Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» від 01.10.2010 № 912. Київ, 2010. URL: <https://surl.li/ysieoo> (дата звернення 28.10.2025).
2. Методичні рекомендації. URL: <https://surl.li/hhrzrf> (дата звернення 28.10.2025)
3. Український інститут розвитку освіти. Інклюзивна освіта. URL: <https://surl.li/fouizd> (дата звернення 28.10.2025)
4. Концепція Нової української школи. 2016. URL: <https://surl.lu/ynjps0> (дата звернення 28.10.2025)
5. Портал цифрової освіти. Дія. Освіта. URL: <https://surl.li/wcucze> (дата звернення 28.10.2025)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Мовчан Оксана Олексіївна, вчитель початкових класів Шосткинської початкової школи «Паросток» Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: компетентність, успіх, особистість, молодші школярі, освіта, компетентності, особистий досвід.

Компетентнісний підхід є ключовою складовою сучасної української освіти, що орієнтується не лише на засвоєння знань, але й на формування в учнів здатності діяти, застосовувати вивчене в реальних життєвих ситуаціях, приймати рішення та бути відповідальними за власний вибір.

Центральною постаттю освітнього процесу в аспекті компетентнісного підходу стає дитина як особистість – активний учасник, дослідник і творець. Учитель початкової школи вже не виступає єдиним джерелом інформації, а перетворюється на наставника, який створює умови для розвитку

самостійності, критичного мислення та ініціативності молодшого школяра.

Мета компетентнісного підходу полягає в тому, що педагог повинен не просто навчити учня читати, писати й рахувати, а сформувати здатність мислити, аналізувати, співпрацювати, розв'язувати життєві й навчальні проблеми. Такий підхід перетворює освітній процес на практичне застосування знань, розвиток самостійності, критичного мислення та творчості дитини. Учень має навчитися не лише запам'ятовувати і відтворювати інформацію, але й перетворювати її на власний досвід, робити висновки, висловлювати аргументовану позицію, приймати відповідальні рішення.

У центрі навчання перебуває особистість молодшого школяра – активного учасника освітнього процесу, який здатен пізнавати світ через діяльність, дослідження, спілкування та гру. Саме тому головне завдання сучасного вчителя – створити умови, за яких кожна дитина зможе успішно реалізувати свій потенціал, відчувати власну значущість і навчитися вчитися впродовж життя.

Компетентності через призму сучасної освіти розглядаються як інтегрований результат навчання, що поєднує знання, уміння, навички, цінності та особистий досвід дитини. Вони формуються не шляхом механічного засвоєння навчального матеріалу, а через активну діяльність, досвід пізнання, взаємодію та творчість.

У початковій школі провідну роль відіграє формування таких ключових компетентностей, як:

- уміння вчитися впродовж життя;
- соціальна та громадянська компетентність;
- ініціативність і підприємливість;
- культурна обізнаність і самовираження засобами мистецтва;
- екологічна та інформаційно-комунікаційна грамотність.

Ефективний результат компетентнісного навчання забезпечується через інтерактивні методи, проектну діяльність, навчальні кейси, рольові ігри, дослідницькі завдання, які стимулюють учнів діяти, міркувати, висловлювати власну думку. Такі форми роботи створюють умови для активної взаємодії між

учнями, сприяють розвитку комунікативних умінь, критичного мислення та творчості. Дитина не просто сприймає інформацію, а стає безпосереднім учасником освітнього процесу, здобуває знання через практичні вправи, спостереження та самостійне відкриття нового.

Застосування сучасних інтерактивних та цифрових технологій дозволяє учителю урізноманітнити освітній простір, зробити навчання емоційно насиченим і життєво значущим. Якщо молодші школярі відчують успіх, тоді вони активно долучаються до спільного пошуку рішень, вчать аргументовано відстоювати власну позицію, приймати й поважати думку інших.

Отже, компетентнісне навчання не лише формує знання, а й розвиває особистість, готує молодшого школяра до самостійної діяльності, відповідального вибору та ефективної участі в житті суспільства.

Формування успішної особистості молодшого школяра відбувається тоді, коли навчання наповнене емоційністю, смыслом і практичним змістом, коли дитина розуміє, навіщо вона навчається і як ці знання допоможуть їй у житті.

Важливою умовою є позитивне освітнє середовище, у якому дитина почувається прийнятою, упевненою у своїх силах, має змогу проявляти ініціативу та брати участь у спільному ухваленні рішень.

Учитель початкових класів нового покоління має бути фасилітатором, мотиватором і партнером, який допомагає дитині пізнати світ і себе, розкрити потенціал, виховати відповідальність і віру у власний успіх. Такий педагог уміє чути і розуміти учня, бачити в кожному індивідуальність, підтримувати ініціативу та заохочувати до самовираження.

Учитель нового покоління – це натхненник і провідник у світ пізнання, який формує не лише навчальні, а й життєві компетентності: вміння співпрацювати, планувати, аналізувати, діяти креативно. Його діяльність ґрунтується на цінностях гуманізму, партнерства й розвитку, що робить навчання живим, змістовним і значущим для кожної дитини.

Саме від особистості вчителя, його професійної культури, творчого підходу та любові до дітей залежить, чи зросте молодший школяр успішною,

упевненою, морально зрілою особистістю, готовою до викликів сучасного світу.

Отже, компетентнісний підхід – це не лише педагогічна технологія, а філософія сучасної освіти, що спрямована на виховання успішної, гармонійної, творчої особистості, здатної діяти у світі, що швидко змінюється.

Список використаних джерел

1. Басюк Н. А. Формування ключових компетентностей у дітей молодшого шкільного віку: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 198 с.
2. Гаврилюк О. В. Компетентнісний підхід у початковій школі: сутність, структура, шляхи реалізації. *Початкова освіта*. 2021. № 9. С. 4–9.
3. Кравець Л. М. Компетентнісний підхід у навчанні учнів початкових класів. *Початкова освіта*. 2020. № 22. С. 7–12.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Назаренко Світлана Миколаївна, в.о.
директора Шосткинської початкової школи
«Паросток» Шосткинської міської ради
Сумської області

Ключові слова: *змішане навчання, безпечне освітнє середовище, інформаційні ресурси, адаптація, психологічний комфорт, ментальне здоров'я.*

Реалії сьогодення, зокрема робота освітнього закладу в умовах воєнного стану, створюють цілу низку системних викликів, які вимагають комплексного підходу, що поєднує безпеку, психологічну підтримку та гнучкість освітніх стратегій.

Ключовим принципом навчання в умовах воєнного стану є забезпечення життя і здоров'я всіх учасників освітнього процесу, що диктує необхідність переведення навчання у віддалений (дистанційний) формат або використання

змішаної форми з елементами очного навчання лише за наявності належних укриттів.

Безумовно, форма організації освітнього процесу (очна, дистанційна, змішана, індивідуальна) повинна бути динамічною і мати можливість миттєво змінюватися залежно від поточної безпекової ситуації в населеному пункті.

Також необхідно забезпечити варіативність форм здобуття освіти через використання різних індивідуальних форм (екстернат, сімейна, педагогічний патронаж) для дітей, які перебувають за межами освітнього закладу.

В основі стійкості освітньої системи під час воєнного стану є створення безпечного психологічного середовища та збереження ментального здоров'я.

Першоосною для психологічного комфорту є відчуття фізичної захищеності. Під час організації освітнього процесу в укриттях необхідно забезпечити, щоб ці укриття були не лише безпечними, але й комфортними психологічно (достатнє освітлення, вентиляція, наявність води, місць для сидіння та можливості для організації навчального чи ігрового процесу).

Необхідно розробити та довести до автоматизму чіткі процедури евакуації та поведінки під час повітряної тривоги для всіх учасників (різного віку) та проводити регулярні тренування з евакуації та перебування в укритті, щоб зменшити паніку та підвищити відчуття контролю. Обов'язково треба навчити педагогів та персонал наданню першої невідкладної та психологічної допомоги.

Серед основних заходів щодо створення безпечного психологічного середовища та збереження ментального здоров'я можна виділити:

- забезпечення позитивного психологічного клімату в класі, формування культури поваги, толерантності та недискримінації;

- надання учням інструментів для саморегуляції емоцій (наприклад, дихальні вправи, релаксаційні хвилинки на уроках, «хвилинки психологічного розвантаження»);

- мінімізація травматизації: освітній процес повинен бути організований з урахуванням психологічного стану учнів і педагогів, включаючи елементи

психологічного розвантаження та зменшення надмірного начального навантаження;

- підтримування соціальних зв'язків між учнями та вчителями, використовуючи групові проєкти, онлайн-дискусії та інші форми спільної діяльності, активне залучення всіх учасників в колективні проєкти (волонтерство, допомога ЗСУ, облаштування простору, творчі заходи);

- забезпечення індивідуального підходу до учнів, які мають явні ознаки тривоги, депресії чи травми, надаючи їм додаткову підтримку та час для адаптації.

Фактично, безпечне психологічне середовище під час війни – це простір, де фізична безпека гарантує життя, а емоційна підтримка гарантує відновлення.

Комплексний підхід також передбачає перехід від точкових проєктів до створення єдиного, централізованого цифрового освітнього середовища, що забезпечує комунікацію, ресурси та оцінювання для всіх, незалежно від місця перебування та зміну форм навчання (дистанційна, змішана, очна в укритті).

Створення єдиного, централізованого цифрового освітнього середовища під час воєнного стану вимагає поєднання технологічних, організаційних та безпекових заходів.

Ключові компоненти єдиного, централізованого цифрового освітнього середовища – це:

- вибір стандартизованої та надійної платформи;
- інтегрування ключових сервісів (системи управління навчанням, відеоконференції, електронні журнали/щоденники, бібліотеки ресурсів);
- урахування необхідності доступу до завантаженого контенту в умовах обмеженого або відсутнього інтернет-зв'язку (синхронізація даних);
- формування централізованого, верифікованого репозиторію цифрових навчальних матеріалів (відеоуроки, електронні підручники, інтерактивні завдання), узгоджених із освітніми програмами;
- дотримання національних та міжнародних стандартів щодо захисту персональних даних учнів, учителів та батьків, мінімізуючи ризики їх витоку;

- проведення обов'язкового навчання для всіх учасників щодо правил кібербезпеки та протидії фішингу;

- навчання педагогічного та адміністративного персоналу навичкам роботи з єдиною платформою;

- розроблення механізмів для забезпечення обладнанням (гаджетами) та доступом до Інтернету найбільш вразливих груп учнів та вчителів (надання пристроїв, організація цифрових освітніх центрів).

Запровадження такого середовища дозволяє швидко переходити між формами навчання та підтримувати стандарти якості освіти незалежно від зовнішніх обставин.

Важливим аспектом комплексного підходу до організації навчання під час воєнного стану є оцінювання та підтримка учнів, які мають бути спрямовані на прогрес і благополуччя, а не на суворий контроль.

Адаптована система оцінювання повинна передбачати такі елементи:

- домінування формувального оцінювання: активне застосування формувального оцінювання для оперативного відстеження прогресу, надання конкретного, некритичного зворотного зв'язку та коригування навчальної траєкторії;

- гуманне підсумкове оцінювання: максимальна індивідуалізація підсумкового оцінювання, врахування особливих обставин учнів (відсутність зв'язку, емоційний стан, міграція). Можливість перезарахування оцінок, отриманих в інших школах (українських чи закордонних);

- рефлексія та саморегуляція: впровадження методичних прийомів, що навчають учнів аналізувати свій емоційний стан, планувати свій час та свідомо керувати процесом навчання.

Важливість комплексного підходу до організації освітньої діяльності в умовах воєнного стану є вирішальною для забезпечення, безперервності та якості навчання.

Цей підхід передбачає синхронізацію трьох ключових сфер: Безпека, Освіта та Психологічна стійкість. Він дозволяє швидко адаптуватися до

змінних загроз і потреб усіх учасників освітнього процесу, є оптимальним способом підтримати якість та рівність доступу до освіти в кризових умовах.

Список використаних джерел

1. Локшина О., Глушко О., Джурило А., Кравченко С., Максименко О., Нікольська Н., Шпарик, О. Організація освіти в умовах війни: рекомендації міжнародних організацій. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2.

2. Підтримка освіти і науки України під час війни. Міністерство освіти і науки України. 2022. URL: <https://surl.li/vhxrpxz> (дата звернення 30.10.2025).

3. Освіта в умовах воєнного стану: виклики, розвиток, повоєнні перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник. 2023. 64 с.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПЕРСОНАЛІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИКИ

Пашкова Людмила Анатоліївна,
вчитель фізики та математики
Шосткинського НВК: ЗОШ І–ІІІ ступенів №6
– ДНЗ Шосткинської міської ради Сумської
області

Ключові слова: *штучний інтелект, старша школа, цифрова трансформація освіти, інноваційні технології в освіті, підготовка здобувачів освіти.*

Сучасна освіта, особливо в умовах дистанційного навчання, зіштовхується з проблемою забезпечення індивідуального підходу для кожного учня. Уроки фізики, які часто містять складні абстрактні концепції та математичні моделі, вимагають особливої уваги до швидкості засвоєння матеріалу, попереднього рівня знань та стилю навчання учня.

Штучний інтелект стає важливою складовою сучасної освіти, зокрема для організації персоналізованого навчання та підтримки дистанційних форматів. У

глобальному масштабі сучасні алгоритми дають змогу адаптувати навчальний матеріал до індивідуальних потреб учня: адаптивні системи аналізують прогрес, визначають сильні та слабкі сторони, а також пропонують персоналізовані завдання. Це відкриває нові можливості для ефективної організації освітнього процесу і водночас зменшує навантаження на вчителя. Водночас результати досліджень показують, що близько 91% учнів в Україні вже ознайомлені з сервісами ШІ, тоді як лише третина вчителів має достатній рівень підготовки для їх упровадження в освітній процес [4]. Такий розрив підкреслює необхідність системних заходів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, а також створення відповідної нормативно-правової бази й інфраструктури для інтеграції ШІ в освіту.

В Україні вже розроблено низку стратегічних документів, які визначають основи для використання ШІ в освітньому процесі. У 2020 році Уряд схвалив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні (до 2030 року) [6], що засвідчила державний курс на цифровізацію суспільства. Одним із її ключових пріоритетів стало впровадження ШІ в систему освіти з метою підвищення її якості, ефективності та персоналізації навчання. У подальшому положення Концепції розвитку штучного інтелекту були конкретизовані в освітніх колах, де наголошується, що цифрова трансформація вимагає масштабної цифровізації шкільного середовища – від розширення доступу до швидкісного інтернету до створення сучасних освітніх онлайн-платформ.

Міністерство цифрової трансформації України, реалізуючи програму «Цифрова освіта», визначило основні завдання: навчити мільйони громадян цифрової грамотності та забезпечити 95% населення доступом до швидкісного інтернету. У рамках платформи «Дія. Цифрова освіта» започатковано кілька ініціатив, спрямованих на підвищення цифрової компетентності педагогів і розвиток шкільних спільнот [7]. Такий підхід створює основу для впровадження нових освітніх технологій, у тому числі й засобів штучного інтелекту, у навчальний процес.

Для реалізації ідей персоналізації та дистанційного навчання створюються

спеціальні онлайн-сервіси. Найбільш відомою серед них є платформа «Дія. Освіта – Всеукраїнська школа онлайн», запущена у 2020–2021 роках. На ній розміщено відеоуроки та навчальні матеріали для різних класів. За даними Міністерства цифрової трансформації, платформою вже скористалися понад 170 тисяч учнів і вчителів [7]. «Всеукраїнська школа онлайн» забезпечила можливість організувати повноцінний освітній процес у дистанційному та змішаному форматах, що стало особливо актуальним у період вимушених перерв у навчанні.

Оновленим кроком у розвитку цифрової освіти стала цифрова екосистема «Мрія», яку розробляють Міністерство цифрової трансформації та Міністерство освіти і науки України у партнерстві з міжнародними фондами (проект Президента України). «Мрія» передбачає створення єдиного освітнього простору для школи, що охоплює електронний щоденник, журнал, розклад, навчальні ресурси та комунікаційні канали (чати для вчителів, батьків і учнів). Важливою складовою цієї платформи є активна інтеграція технологій ШІ. Зокрема, у ній реалізовано так званий «освітній граф» – комплекс взаємопов'язаних даних про навчальні теми, навички та інтереси дитини. На основі цього графа ШІ аналізує результати навчання, виявляє сильні та слабкі сторони школяра, схильності до певних дисциплін або напрямів, а також формує персоналізовані освітні рекомендації. Наприклад, система аналізує, які відеоматеріали учень переглядав або відзначав як уподобані, і пропонує йому релевантний контент. У планах розробників – впровадження функції автоматичного генерування учнівських тестів за допомогою ШІ, що дозволить зменшити рутинне навантаження на вчителів під час створення контрольних робіт. За офіційними даними, понад 2 000 шкіл уже підключилися до екосистеми «Мрія», яка фактично заміщує традиційний паперовий щоденник і журнал [7]. Учителі зазначають, що завдяки цій системі вони автоматизували календарно-тематичне планування, формування розкладу та оцінювання, а батьки отримали можливість прозоро відстежувати прогрес дитини і своєчасно реагувати на труднощі [5].

Поряд із державними цифровими платформами українські школи дедалі активніше використовують різноманітні EdTech-продукти для персоналізації навчання. В академічному середовищі все частіше порушується питання необхідності розроблення національної стратегії з розвитку інтелектуальних освітніх систем, що дозволила б стимулювати створення адаптивних і інтерактивних платформ, які враховують особливості кожного учня [4]. Паралельно такі великі технологічні компанії, як Google і Microsoft, надають школам освітні продукти (Google Classroom, Office 365 Education тощо), які підтримують безкоштовне використання функцій штучного інтелекту – автоматичну перевірку правопису, переклад тексту та голосове введення.

Особлива увага приділяється розвитку медіаграмотності та цифрової культури учнів. Важливо пояснювати дітям, що зображення чи відео можуть бути згенеровані або змінені за допомогою ШІ, та навчати їх критично оцінювати інформацію. Доцільно також формувати базові навички обчислювального мислення – створення простих алгоритмів і програм, участь у творчих проєктах, де школярі можуть змінювати тексти або малюнки, створені вчителем за допомогою ШІ. Водночас завдання для школярів мають бути побудовані так, щоб не вимагати реєстрації на зовнішніх платформах, з урахуванням вимог до захисту їхніх персональних даних [3].

Не менш важливим напрямом є підготовка педагогічних працівників. Компанія Google у партнерстві з МОН України неодноразово проводила онлайн-курс «Академія ШІ для освітян», орієнтований на педагогів усіх рівнів. У межах цього курсу вчителі отримують знання про можливості оптимізації рутинних завдань за допомогою інструментів ШІ, вчать інтегрувати їх у навчальний процес і підвищувати ефективність своєї роботи. Програма передбачає створення спільноти вчителів-тренерів з ШІ, практичні завдання та розроблення робочих зошитів. Подібні ініціативи спрямовані на подолання «цифрового розриву», оскільки значна частина педагогів ще не володіє необхідними компетентностями у сфері ШІ [2]. У цьому контексті варта уваги також міжнародна програма Experience AI (співпраця Google DeepMind і

Raspberry Pi Foundation), яка пропонує комплекс уроків із ШІ та машинного навчання для вчителів і учнів. Програма орієнтована на старші класи, вона демонструє, що ідея розвитку AI-освіти поступово проникає в українські школи через партнерства з міжнародними організаціями [1].

Отже, використання штучного інтелекту в школі для персоналізації дистанційного навчання перебуває на початковій стадії, проте отримує значний державний імпульс. В Україні вже запроваджено низку реформ: схвалено Концепцію розвитку ШІ, розроблено інструктивно-методичні рекомендації МОН, підключено школи до національних цифрових платформ (зокрема «Всеукраїнська школа онлайн» та «Мрія»), а також розгортаються програми професійного розвитку педагогів (зокрема «Академія ШІ від Google»). В наявних інструментах дистанційного навчання поступово з'являються персоналізовані функції – аналіз навчальних даних, рекомендації відеоконтенту, формування індивідуальних траєкторій навчання.

Водночас для повноцінної реалізації потенціалу ШІ в освіті необхідно посилити підготовку вчителів, оновити підручники з урахуванням цифрових компетентностей і забезпечити сучасне технічне оснащення шкіл. Важливо дотримуватися етичних принципів – навчати учнів відповідальному використанню ШІ, формувати розуміння ризиків і захищати персональні дані. Лише системна політика та комплексний підхід дозволять перетворити штучний інтелект на ефективний інструмент персоналізації освіти в Україні, зробивши навчання цікавішим, адаптивнішим і доступним для кожного учня.

Список використаних джерел

1. Experience AI: як українські вчителі опановують штучний інтелект у школі. URL: <https://surl.li/lnifis> (дата звернення 24.10.2025).
2. Google запускає другу хвилю програми «Академія ШІ для освітян від Google». URL: <https://surl.li/kcwksc> (дата звернення 23.10.2025).
3. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої

освіти. URL: <https://surl.cc/xratoq> (дата звернення 24.10.2025).

4. Куцак Л.В. Штучний інтелект у сучасній освіті: перспективи застосування та виклики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Випуск 74. Київ-Вінниця, 2024. С.27-37

5. Освітній застосунок «Мрія»: нові можливості для роботи вчителів та освіти дітей. URL: <https://surl.li/momroi> (дата звернення 24.10.2025).

6. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р URL: <https://surl.li/ripkek> (дата звернення 23.10.2025).

7. Цифровізація та розвиток ІТ–драйвер змін та освітніх інновацій в Україні. URL: <https://surl.li/eerpak> (дата звернення 23.10.2025).

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ БІОЛОГІЇ ТА ГЕОГРАФІЇ: СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Плацинда Оксана Леонідівна, в.о. директора, учитель біології та географії, вища категорія, старший учитель Шосткинського НВК: ЗОШ I – III ступенів №6 – ДНЗ Шосткинської міської ради Сумської області

Ключові слова: *компетентнісний підхід, Нова українська школа, природнича галузь, практичні завдання, діяльнісний підхід, навчальні проекти.*

Сучасна освітня парадигма в Україні орієнтована на компетентнісний підхід, який визначено провідною стратегією реформування системи загальної середньої освіти в межах концепції Нової української школи. У новому Державному стандарті базової середньої освіти (2020) компетентнісний підхід закріплено як одну з основних методологічних засад навчання. Очікуваним результатом освіти є не просто засвоєння знань, а формування ключових і предметних компетентностей – інтеграції знань, умінь, досвіду, цінностей і

ставлень, які забезпечують здатність особистості ефективно діяти в різних життєвих ситуаціях. У контексті природничих наук головною метою освітнього процесу є розвиток природничо-наукової компетентності учнів на основі компетентнісного, діяльнісного, інтегративного та особистісно орієнтованого підходів. Такий підхід спрямовує навчання не лише на засвоєння фактів, а на формування здатності пояснювати природні явища, аналізувати інформацію, проводити дослідження та застосовувати отримані знання для вирішення практичних завдань [1].

Державний стандарт базової середньої освіти разом із типовими навчальними програмами конкретизує перелік компетентностей, якими мають оволодіти учні. У Додатку 9 до Стандарту визначено результати навчання природничої галузі, що охоплює сформованість умінь пояснювати явища навколишнього світу, аналізувати дані з різних джерел, робити висновки та застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях. Згідно з методичними рекомендаціями МОН України, одним із ключових завдань навчання природничих дисциплін є розвиток критичного мислення, пізнавальної активності та вміння учнів виділяти головне у вивчених процесах і об'єктах. Отже, компетентнісний підхід реалізується не лише через зміст навчальних програм, а й через способи організації навчального процесу – проблемне навчання, моделювання ситуацій, роботу з інформаційними джерелами, виконання дослідницьких завдань [1].

У викладанні предметів природничої галузі компетентнісний підхід реалізується насамперед через формування в учнів практичних, дослідницьких і аналітичних умінь, які забезпечують зв'язок між теоретичними знаннями та реальними життєвими ситуаціями. Одним із перевірених педагогічних прийомів є систематичне використання практичних і проблемних завдань, що спонукають учнів до самостійного пошуку рішень. Так, під час вивчення біології ефективними є завдання з розрахунку показників екологічного стану, обліку видового різноманіття, аналізу лабораторних даних із генетики чи фізіології. Такі вправи сприяють формуванню дослідницького мислення,

навичок оброблення інформації, критичного аналізу результатів і побудови висновків. Саме розв'язування прикладних біологічних задач є дієвим методичним інструментом формування ключових і предметних компетентностей учнів, адже забезпечує розвиток не лише предметних знань, а й умінь планувати експеримент, працювати з даними, презентувати результати дослідження [2].

Уроки географії у межах компетентнісного підходу будуються на практико-орієнтованій і проєктно-дослідницькій діяльності. Учні виконують мініпрактикуми, розробляють навчальні проєкти, створюють і захищають доповіді, беруть участь у рольових іграх, дебатах чи дискусіях, пов'язаних із глобальними екологічними проблемами, питаннями сталого розвитку, ресурсного використання або демографічних процесів. У центрі навчального процесу перебуває діяльність учня як дослідника, який самостійно ставить питання, шукає дані, обґрунтовує висновки та презентує власні результати.

Важливою складовою компетентнісного підходу в природничій освіті є інтеграція цифрових технологій. У процесі навчання активно застосовуються інформаційно-комунікаційні засоби – інтернет-карти (Google Maps, Google Earth), цифрові довідники, наукові енциклопедії, онлайн-бази даних, інтерактивні лабораторії, мультимедійні презентації та віртуальні тури. Використання цих ресурсів сприяє підвищенню мотивації, візуалізації складних понять і формуванню цифрової компетентності учнів. Уроки набувають рис мінідослідницьких лабораторій, де теоретичні знання поєднуються з експериментами, польовими спостереженнями, створенням екологічних чи краєзнавчих проєктів і захистом наукових звітів. Робота з емпіричними даними – оброблення статистичних показників, складання кліматичних діаграм, побудова економіко-географічних карт чи екологічних моделей – формує в учнів навички системного мислення та аналітичного узагальнення. Отже, компетентнісний підхід перетворює традиційний урок природничого циклу на інтегрований простір дослідження, творчості та практичного застосування знань [2].

Наукова спільнота наголошує, що реалізація компетентнісного підходу вимагає оновлення дидактики природничої освіти. Дослідники підкреслюють важливість використання універсальних навчальних методів – аналізу, синтезу та узагальнення – у межах кожного уроку. Це забезпечує розвиток когнітивних, дослідницьких і комунікативних компетентностей. Учитель має організовувати навчальний процес так, щоб учні не лише засвоювали знання, а й самостійно відкривали закономірності, формулювали висновки та презентували результати власної діяльності. Такий підхід перетворює уроки на творчі лабораторії, де відбувається моделювання наукового пізнання й формування навичок критичного мислення [3].

Попри активне впровадження компетентнісного підходу, сучасна природнича освіта стикається з низкою викликів. Одним із них є потреба вдосконалення системи оцінювання компетентностей, що відображатимуть рівень сформованості дослідницьких і аналітичних умінь. Важливим залишається питання узгодження навчального навантаження з діяльнісними формами роботи, які потребують більше часу на виконання проєктів і дослідів. Складність становить і різнорівневість підготовки учнів, що вимагає диференціації завдань та індивідуалізації навчання. Усе це зумовлює потребу в подальшому розвитку науково-методичного супроводу, який забезпечить глибшу реалізацію компетентнісного підходу в природничій освіті.

Отже, компетентнісний підхід є ключовим чинником модернізації сучасної освіти. У викладанні біології та географії він забезпечує цілісність знань, практичну спрямованість і розвиток дослідницького мислення. Сучасні освітні тенденції свідчать, що школа переходить від моделі передавання інформації до створення умов для формування компетентної особистості, здатної критично мислити, досліджувати та приймати відповідальні рішення. Це відповідає світовим орієнтирам освіти XXI століття та стратегічним завданням української держави у формуванні освіченого, креативного й екологічно свідомого громадянина.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://surl.li/yfqton> (дата звернення 05.11.2025).
2. Дяченко-Богун М., Гомля Л., Шкура Т., Красовський В., Рокотянська В., Сагайдак В. Компетентнісний підхід до викладання природничих дисциплін як умова сталого розвитку нової української школи. *Витоки педагогічної майстерності*. 2025. №36, С. 45–53. URL: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2025.36.339376>
3. Методи навчання як основа компетентнісного потенціалу природничої освітньої галузі. 2023. URL: <https://surl.lu/qbmzrz> (дата звернення 05.11.2025).

ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У ВИВЧЕННІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Приходько Наталія Анатоліївна,
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
старший викладач Відокремленого
структурного підрозділу «Професійно-
педагогічний фаховий коледж Глухівського
національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка»

Ключові слова: дослідницька діяльність, початкова школа, пізнавальна активність, Нова українська школа, освітні результати.

Об'єктом вивчення методики викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» є зміст, методи, засоби та форми організації навчального процесу, що детально аналізуються під час опанування методичного курсу. Освітній компонент спрямований на ознайомлення з зазначеними поняттями, їхнім значенням, змістом і особливостями застосування в сучасній Новій українській школі під час реалізації інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток

молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, безпеку життєдіяльності, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі [2]. Варто зазначити, що відповідно до типової освітньої програми під керівництвом О. Савченко, під час реалізації інтегрованого курсу «Я досліджую світ» передбачено застосування завдань дослідницького спрямування. Зокрема, це завдання типу дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно?), дослідження-спостереження (Як воно функціонує? Що відбувається? Для чого воно потрібне?) та дослідження-пошук (Чому? Як саме? З чим пов'язане?).

Під час викладання інтегрованого курсу важливо застосовувати педагогічну технологію навчання, яка забезпечує умови для формування в учнів досвіду практичної діяльності. Учень більшу частину часу працює самостійно, навчаючись планувати, організовувати, контролювати та оцінювати власні дії й результати роботи. Провідну роль у досягненні цих цілей відіграє дослідницька діяльність (Рис.1).

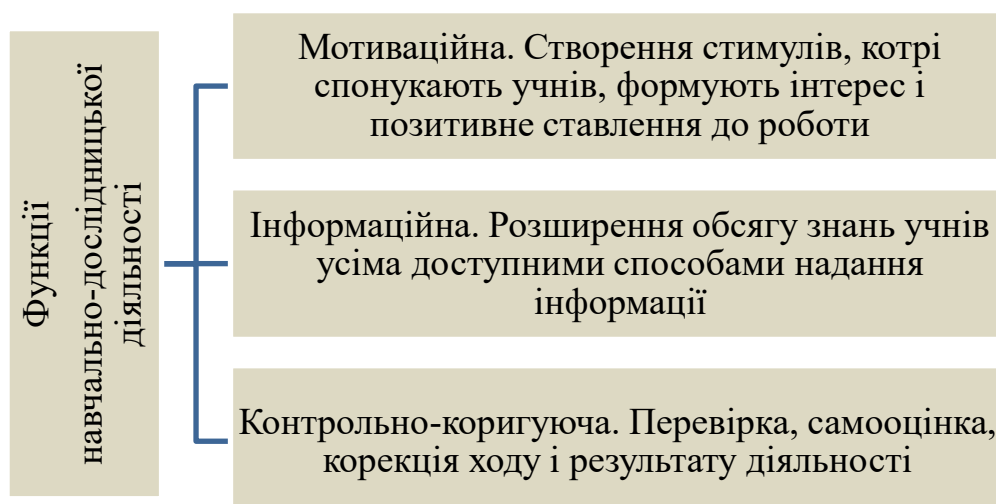

Рис.1. Функції навчально-дослідницької діяльності

Дослідницька діяльність учнів – освітня технологія, де головним засобом є

навчальне дослідження, у процесі якого передбачається виконання учнями під керівництвом педагога дослідницьких навчальних завдань з невідомим заздалегідь рішенням, спрямованих на створення уявлень про об'єкт або явище навколишнього світу [1, с. 50].

Організація навчально-дослідницької діяльності передбачає дотримання певних вимог. Передусім така робота має поєднуватися з різними видами пізнавальної активності, що сприяє розкриттю потенційних можливостей учнів. Діяльність повинна бути побудована так, щоб забезпечити задоволення потреб дітей у спілкуванні з однолітками, учителями, батьками тощо. У процесі цілеспрямованої пошукової, творчої та практичної роботи школярі навчаються встановлювати різноманітні стосунки, дотримуватися норм взаємодії з різними людьми, переходити від одного виду спілкування до іншого, а також розвивають уміння самостійно працювати й ефективно співпрацювати в колективі.

Дослідницька діяльність має бути конкретною й змістовною, адже учень повинен чітко розуміти суть проблеми, інакше пошук її розв'язання втратить ефективність. Водночас учитель має мотивувати учня до самостійного вирішення завдання, не виявляючи надмірної опіки, і лише за потреби долучатися до спільного пошуку рішення. Важливо пам'ятати, що співпраця між учнем і вчителем ґрунтується на принципах рівноправності та партнерства.

У процесі організації дослідницького навчання в початковій школі виділяють три основні етапи. На першому етапі (1 клас) учитель самостійно формулює проблему та визначає можливі шляхи її вирішення, проте саме рішення учні повинні знайти власними силами. На другому етапі (2 клас) педагог окреслює проблему, пропонує шляхи й методи її розв'язання, а школярі самостійно доходять до висновку. На третьому етапі (3–4 класи) учні самі визначають і формулюють проблему, знаходять способи її вирішення та самостійно ухвалюють рішення.

Результати дослідницької діяльності учнів можуть бути представлені в різноманітних формах. Це можуть бути конференції, під час яких школярі

роблять короткі доповіді про виконану роботу та відповідають на запитання слухачів; презентації, що дають змогу яскраво й наочно продемонструвати досягнення учнів; виступи перед певною аудиторією, наприклад, перед однокласниками чи учнями паралельних класів; а також виставки досягнень, які зазвичай організуються для батьків і присвячуються окремій темі або навчальній дисципліні.

Дослідницька діяльність – це форма організації навчальної роботи, у межах якої учні виконують завдання з невідомим наперед результатом. Основною метою такої діяльності є досягнення освітнього ефекту, що полягає у формуванні в учнів дослідницького типу мислення. Найважливішим результатом є не здобуття нових фактів, а опанування алгоритму проведення дослідження та набуття навичок, які можна застосовувати під час виконання робіт різного рівня складності й тематики.

Список використаних джерел

1. Гільберг Т., Тарнавська С., Павич Н. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навч.- метод посіб. Київ: Генеза, 2019. 296 с.

2. Типові освітні програми, розроблені під керівництвом Савченко О. Я. 1–2 клас та 3–4 клас. URL:<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-1-4-klasiv> (дата звернення 11.11.2025)

ЩО ТАКЕ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЯК ЙОГО РОЗВИВАТИ

Сидоренко Крістіна Геннадіївна,
практичний психолог Шосткинського НВК:
ЗОШ I – III ступенів №6 – ДНЗ Шосткинської
міської ради Сумської області

Ключові слова: емоційний інтелект, самосвідомість, емпатія, самоконтроль, стресостійкість, розвиток.

Термін «емоційний інтелект» з'явився відносно нещодавно, але за кілька десятиліть він набув великої популярності. Уже з кінця ХХ століття вчені та психологи почали активно досліджувати, як саме наші емоції впливають на поведінку, спілкування та досягнення успіху. Емоційний інтелект (EQ) – це здатність розуміти, розпізнавати та керувати своїми почуттями, а також сприймати й враховувати емоції інших людей. Іншими словами, це вміння не лише мислити, а й відчувати усвідомлено.

Розвинений емоційний інтелект допомагає людині не лише в професійному, а й у особистому житті. Він сприяє гармонійним стосункам, допомагає долати труднощі, приймати виважені рішення й навіть досягати лідерських позицій. Багато досліджень доводять, що емоційний інтелект іноді важливіший за інтелектуальний коефіцієнт (IQ), адже саме він визначає, як ми реагуємо на стрес, спілкуємося з іншими та організуємо себе [1]. У сучасному світі, де більшість роботи пов'язана з командною взаємодією, здатність розуміти себе й інших стала майже такою ж необхідною, як і професійні знання.

Емоційний інтелект має величезний вплив на фізичне та психічне здоров'я людини. Якщо не контролювати власні емоції, вони можуть накопичуватися й провокувати стрес, який, у свою чергу, підвищує ризик серцево-судинних захворювань, порушує сон, пригнічує імунну систему та навіть прискорює старіння. Психологічний тиск і постійна напруга можуть призвести до тривожності чи депресії. Люди, яким важко розуміти свої емоції або керувати ними, часто стикаються з труднощами в стосунках, що може призвести до самотності й відчуття ізоляції. Натомість розвиток емоційного інтелекту допомагає створювати здорові, довірливі зв'язки й розвивати соціальний інтелект – здатність ефективно взаємодіяти з іншими, відчувати любов, підтримку й внутрішню рівновагу.

Відомий дослідник емоційного інтелекту Даніел Гоулман визначив його основними складовими самосвідомість, самоконтроль, соціальну свідомість та управління стосунками [3]. Самосвідомість – це вміння розуміти власні почуття, сильні та слабкі сторони, усвідомлювати, як вони впливають на наші рішення. Самоконтроль означає здатність керувати імпульсивними реакціями, залишатися спокійним і зосередженим навіть у складних ситуаціях. Соціальна свідомість полягає в емпатії – розумінні станів і мотивів інших людей, умінні помічати невербальні сигнали. Управління стосунками передбачає побудову здорової комунікації, вирішення конфліктів і підтримку гармонійної взаємодії.

Ізраїльський психолог Рувен Бар-Он у своїх дослідженнях зазначав, що рівень емоційного інтелекту підвищується з життєвим досвідом і може зростати з віком, однак його розвиток не залежить від часу – почати можна в будь-який момент життя. Є безліч практичних способів, які допомагають формувати емоційний інтелект. Один із найважливіших – це регулярна саморефлексія. Варто аналізувати свої емоції, спостерігати за власними реакціями, вести щоденник почуттів і ставити собі питання: чому я так відреагував, що саме мене зачепило, чи було це ефективно. Такі прості практики поступово допомагають краще розуміти себе.

Ще один шлях – розвиток усвідомленості, або mindfulness. Це вміння бути присутнім у моменті, звертати увагу на власні думки, емоції й відчуття без осуду. Усвідомленість допомагає спокійніше реагувати на стресові ситуації й зменшує емоційне напруження. Важливо також навчитися розпізнавати свої емоційні тригери – слова, ситуації чи дії, які викликають сильну реакцію. Коли ми їх розуміємо, нам легше керувати власними емоціями.

Вагоме значення має й вміння слухати інших. Активне слухання – це не просто мовчати, поки говорить співрозмовник, а намагатися зрозуміти його почуття, мотиви, те, що стоїть за словами. Так само важливо навчитися емпатії – спробувати побачити ситуацію очима іншої людини, зрозуміти, що вона відчуває. Розвивати емпатію допомагають навіть художні твори чи фільми, які змушують співпереживати героям [5].

Крім того, потрібно вчитися відкрито й спокійно висловлювати власні емоції. Коли ми говоримо про свої почуття щиро, без звинувачень, це зміцнює стосунки й допомагає уникати конфліктів. Не менш важливо розвивати навички керування стресом. Простими, але дієвими засобами є дихальні вправи, медитація чи фізична активність. Вони допомагають повернутися до спокійного стану та відновити емоційний баланс. Уміння вирішувати конфлікти також є ознакою високого EQ: людина з розвиненим емоційним інтелектом уміє вислухати іншу сторону, знайти компроміс і досягти спільного рішення [4].

Люди з високим рівнем емоційного інтелекту мають низку переваг. Вони легше спілкуються, бо краще розуміють почуття інших, тому їхні розмови є більш глибокими та щирими [7]. Такі люди зазвичай мають міцніші й стабільніші стосунки, адже вміють проявляти емпатію, підтримку й повагу. Вони більш стійкі до стресу, швидше адаптуються до змін, легше приймають нові обставини. Високий EQ також пов'язаний із лідерським потенціалом, бо допомагає мотивувати команду, вирішувати конфлікти та приймати виважені рішення. І, зрештою, розвиток емоційного інтелекту позитивно впливає на якість життя загалом, роблячи людину спокійнішою, усвідомленішою та щасливішою [2].

Емоції не варто пригнічувати чи ігнорувати, адже вони несуть важливу інформацію про наші потреби й стан. Коли ми навчаємося чути себе, ми починаємо краще розуміти і світ довкола [5]. Розвивати емоційний інтелект можна через усвідомлення своїх емоцій, практику самоконтролю, розвиток емпатії та соціальних навичок. Це передбачає і ведення щоденника емоцій, і вдосконалення комунікації, і здатність встановлювати здорові межі у стосунках.

Варто додати, що робота над емоційною компетентністю може проходити ефективніше за підтримки психолога. Психотерапія створює безпечний простір для усвідомлення емоцій, вчить приймати себе та розуміти власні реакції. Розвиток емоційного інтелекту – це не одноразовий процес, а постійна подорож до глибшого розуміння себе й інших. Він не має вікових обмежень і може

розпочатися будь-коли.

Отже, емоційний інтелект – це не модний термін, а реальна життєва навичка, яка допомагає кожній людині бути щасливішою, ефективнішою та гармонійнішою. Це інструмент саморозвитку, що відкриває двері до глибших стосунків, внутрішньої рівноваги й життєвого задоволення. Розвиваючи емоційний інтелект, ми не лише підвищуємо свою успішність, а й інвестуємо у власне ментальне здоров'я, стійкість і щастя.

Список використаних джерел

1. HelpGuide.org. About Us. URL: <https://surl.li/fditrb> (дата звернення 04.11.2025).
2. What Is Emotional Intelligence? How to Strengthen This Key Workplace Skill. 2025. URL: <https://surl.lu/bogzam> (дата звернення 04.11.2025).
3. Вчимося жити разом. Курс підготовки вчителів. URL: <https://surl.lu/vqvqii> (дата звернення 05.11.2025).
4. Розвиток емоційного інтелекту у дитини. 2024. URL: <https://surl.li/alzayd> (дата звернення 03.11.2025).
5. Собченко О.М. Здібності у структурі емоційного інтелекту як фактор формування особистості. *Наука. Релігія. Суспільство*. № 4. 2010. С.84-87.
6. Способи розвитку емоційного інтелекту. 2023. URL: <https://surl.li/fkfrhc> (дата звернення 06.11.2025).
7. Школа з Нейролюшінарі. 2025. URL: <https://surl.li/okkfep> (дата звернення 05.11.2025).
8. Як розвивати емоційний інтелект? 2024. URL: <https://surl.li/iohegh> (дата звернення 05.11.2025).

ЦИФРОВІ СЕРВІСИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ МОТИВАЦІЇ І ТВОРЧОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Соколова Наталія Миколаївна,

вчитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії, старший учитель Баницького НВК: ДНЗ I - III ступенів Глухівської міської ради Сумської області

Ключові слова: мотивація, молодші школярі, цифрові інструменти, освітній процес, Padlet, Canva, WriteReader, Нова українська школа (НУШ).

Створення безпечного й цікавого освітнього середовища для учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти набуває особливого значення особливо в умовах воєнного стану та змішаного навчання. Реформування української освіти в умовах НУШ передбачає не лише оновлення змісту та методів навчання, а й переорієнтацію на формування цифрової компетентності в молодших школярів [2]. Цифрова компетентність – це сукупність знань, умінь та навичок, що дозволяють впевнено, критично та відповідально використовувати цифрові технології для навчання, дозвілля та участі в суспільному житті [1]. Також цифрові інструменти стають ефективними помічниками вчителя початкових класів, адже поєднують інтерактивність, гнучкість, можливість творчої самореалізації дітей та сприяють індивідуалізації навчання, роблячи його більш захопливим та результативним.

Мета нашого дослідження – обґрунтувати можливості використання цифрових сервісів для підтримки мотивації і творчості молодших школярів під час змішаного навчання.

Багаторічний досвід підтверджує, що найбільш дієвими, цікавими та практичними цифровими сервісами є Padlet, Canva та WriteReader.

Padlet радимо використовувати як віртуальну дошку для спільної діяльності всього класу. Часто вона стає галереєю робіт учнів, простором для колективних обговорень і навіть індивідуальних карток.

У повсякденній роботі саме Padlet – це універсальна інтерактивна дошка, де діти не просто розміщують свої роботи, а й активно коментують і підтримують один одного. Наприклад, на уроці ЯДС під час вивчення теми

«Моя родина» учні створили спільну дошку класу, де прикріпили фото чи малюнки своїх родин, короткі розповіді про сімейні традиції. Це сприяло розвитку емоційного інтелекту, адже діти вчилися висловлювати вдячність рідним і близьким, помічати позитивні риси в найдорожчих людей.

Також на дошці Padlet ми створили «Дошку досягнень», де кожен здобувач освіти має власну «цеглинку успіху». Туди додаються фотографії, дипломи, нагороди, зразки робіт кожного учня класу. Це надихає молодших школярів до нових звершень і формує позитивну самооцінку, заохочує до подальших дій і досягнень.

На цьому онлайн-сервісі радимо проводити «Ранкові зустрічі», які допомагають формувати згуртованість класу навіть у дистанційному форматі. Пропонуємо долучитися до взаємодії «Дерево почуттів», під час якої діти можуть ознайомлюватися з почуттями й емоціями та досліджувати їх. Учитель разом із дітьми на початку дня / тижня обирає одну картку з емоцією, яку вони будуть досліджувати. Для цього обертаємо рандомне колесо в хмарному сервісі. Учитель наголошує учням, що коли ми обговорюємо наші почуття та емоції, то це допомагає нам краще розуміти один одного. Що більше емоцій ми можемо розпізнати та зрозуміти, то простіше нам буде спілкуватися з іншими щодо наших потреб, бажань та вмінь. З'ясовуємо, коли і як ми можемо відчувати будь-яку емоцію. Демонструємо за допомогою міміки й жестів ці емоції (молодші школярі вправно і охоче це роблять) та обговорюємо, як можна подолати негативні емоції.

Під час «Ранкових зустрічей» Padlet став майданчиком для рубрик «Дерево почуттів» або «Настрій дня». За допомогою інтерактивного колеса Wheel of Names або Online Stopwatch Random Name Picker ми випадково обираємо «Супердитину тижня». Діти записують свої компліменти на стікерах до її фото, а наприкінці тижня обговорюємо, які якості допомагають кожному бути добрішими й уважнішими.

Canva значно полегшує роботу вчителя початкових класів і допомагає урізноманітнити освітній процес. Онлайн-сервіс відкриває широкі можливості

для групової та індивідуальної творчості здобувачів освіти, адже це справжня лабораторія творчості. Учні з легкістю створюють власні візуальні проекти: комікси, логотипи, інфографіку, меми. Canva призначена для створення різноманітного та якісного візуального контенту. Сервіс має багато шаблонів, у кожному з яких можна редагувати колір, розміри зображення, шрифт і розташування написів.

На уроках ЯДС, читання учні молодших класів створюють власні постери до свят («День матері», «День Землі»), комікси за змістом прочитаних казок, а також інтерактивні листівки для однокласників. Діти із задоволенням експериментують із кольором, формою та шрифтами, що розвиває естетичні смаки та відчуття.

Крім того, у Canva рекомендуємо створити електронні портфоліо учнів класу, доступ до яких здійснюється через персональне посилання. Це мотивує молодших школярів, адже вони бачать результати своєї роботи й можуть ділитися ними з батьками та друзями.

Цифровий сервіс WriteReader став справжнім відкриттям у формуванні читацької та письмової мотивації. Він дає змогу створювати справжні електронні книги. На уроках читання учні вправно пишуть тексти, додають малюнки, фотографії та голосові коментарі. Наприклад, під час проекту «Моя казка» кожен учень створив власну історію з ілюстраціями. Потім було організовано «онлайн-виставку книг» – бібліотеку класу, де кожен школяр мав можливість прочитати не лише власні твори, а й книги своїх однокласників.. Це не тільки розвиває навички письма, а й формує впевненість у власних силах: адже діти бачать своє ім'я на обкладинці як автора. Щоденно ми нагадуємо учням, що читати важливо. Вважаємо, що WriteReader – це те середовище, що спонукає до читання в традиційному або змішаному форматі.

Застосування цифрових інструментів відповідає принципам компетентнісного навчання, адже формує комунікативні, інформаційні та соціальні компетентності учнів молодших класів, підтримує їхню пізнавальну активність і креативність.

Використання на уроках в початковій школі сервісів Padlet, Canva та WriteReader сприяє створенню емоційно безпечного, творчого та інтерактивного освітнього простору. Вони поєднують гру, творчість і комунікацію, відповідають віковим особливостям молодших школярів.

Підсумовуючи, зазначимо, що цифрові сервіси Padlet, Canva та WriteReader довели свою ефективність як інструменти організації освітнього процесу в початковій школі, особливо в умовах дистанційного та змішаного навчання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» URL: <https://surl.li/buxrin> (дата звернення 27.09.2025)
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://surl.li/gzbpbe> (дата звернення 27.09.2025)
3. Овчарук О. В. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи збірник матеріалів Всеукраїнського науково-практичного семінару. Київ: Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2022. URL: <https://surl.li/vmhqvl> (дата звернення 27.09.2025)
4. Самойленко О. М. Підвищення цифрових компетенцій викладача як відповідь на виклики сучасності. 2022. URL: <https://surli.cc/wklwme> (дата звернення 27.09.2025)

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сухацька Наталія Миколаївна,
вчитель початкових класів Шосткинської
початкової школи «Паросток» Шосткинської
міської ради Сумської області

Ключові слова: мовленнєва компетентність, розвиток мовлення,

адаптація, комунікабельність, усне мовлення, писемне мовлення, діалог.

Необхідність формування мовленнєвої компетентності чітко визначена в Державному стандарті початкової загальної освіти, у навчальній програмі з української мови для 1–4 -х класів. У державних вимогах до результатів мовної освіти школярів початкової ланки робиться наголос на застосуванні мовленнєвих, мовних знань, умінь і навичок у мовленнєвій практиці з метою адаптації школярів до соціального середовища, де вони перебувають; «метою вивчення української мови є формування в учнів комунікативної компетентності шляхом засвоєння доступного і необхідного обсягу знань з мови навчання, опанування всіх видів мовленнєвої діяльності та набуття певного соціального досвіду» [2, п.12]. А одним із компонентів комунікативної компетентності є мовленнєва компетентність.

Працюючи в початкових класах вже понад 30 років, визначаємо, що одним із найважливіших завдань початкової школи є формування саме мовленнєвої компетентності дитини.

Формування мовленнєвої компетентності на уроках української мови і не тільки передбачає:

- забезпечення сприятливих умов для невимушеного спілкування;
- застосування діалогічних і дискусійних форм навчання;
- постійне надання можливостей для самостійної творчої діяльності учнів;
- використання ігрових, інтерактивних вправ для мовного розвитку;
- впровадження новітніх методів роботи;
- постійна мовленнєва діяльність.

«Складниками мовленнєвої компетентності є: аудіативні уміння; діалогічне мовлення; монологічне усне мовлення; навичка читання; писемне мовлення» [1, с.23].

На своїх уроках використовуємо такі прийоми розвитку мовлення в учнів: написання творів, переказів, активізація словника учнів, робота в малих групах, створення проблемних ситуацій, творчі вправи та завдання, складання казок,

віршів, діалогічне мовлення, уроки-подорожі, рольові ігри, нестандартні уроки, підготовка та захист проєктів на уроках математики та «Я досліджую світ».

На нашу думку, обов'язок вчителя полягає в тому, щоб навчити дітей будувати монолог так, щоб він був зрозумілий будь-якому слухачеві. Тому монологічне мовлення повинно бути змістовним, логічним, точним, багатим на мовні засоби, виразним, правильним. *Монологічне мовлення* менш ситуативне, ніж діалогічне, воно потребує вольових зусиль, а часом – значної підготовчої роботи.

«Стосовно діалогічного мовлення, то воно присутнє на всіх уроках, починаючи з 1 класу. Вміння відповісти на питання вчителя, спілкування з однокласниками, розмова з оточенням у різних життєвих ситуаціях вимагає від учнів розвиненої мовленнєвої компетентності. І від того, як вона розвинена, дитина адаптується в навколишньому середовищі» [3, с.12].

Значну увагу надаємо інтерактивному навчання. Його особливості:

- у роботі задіяні всі учні класу;
- учні навчаються працювати в команді;
- формується доброзичливе ставлення до опонента;
- кожна дитина має можливість пропонувати свою думку;
- створюється «ситуація успіху»;
- за короткий час опановується велика кількість матеріалу;
- формуються навички толерантного спілкування;
- вміння аргументувати свій погляд, знаходити альтернативне рішення

проблеми.

Формування мовленнєвої компетентності є більш ефективним в ігрових формах роботи, що невимушено спонукають учнів до побудови діалогічних і монологічних висловлювань, а також дають можливість підвищити активність учнів, залучити пасивних до творчої розумової діяльності. У здобувачів освіти виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага, пам'ять, мислення. Використовуємо такі ігри на уроках української мови: «Намистинки», «Віночок слів», «Хто це? Що це?», «Хто де

живе?», «Вгадай за описом», «Яке слово зайве?» та інші. На уроках досліджуємо світ та на математиці діти дуже люблять створювати тематичні лепбуки, а потім розповідати однокласникам про зібраний матеріал.

Отже, формування мовленнєвої компетентності молодших школярів є надважливою для становлення активної, творчої та комунікабельної особистості. Учні з добре розвиненим мовленням не бояться висловлювати власну думку, сміливо проявляють творчість, дають розгорнуті відповіді на питання, оволодівають вміннями комунікувати рідною мовою, здатні відчувати красу слова.

Список використаних джерел

1. Бібік Н.М., Вашуленко М.С., Мартиненко В.О. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія: Київ, Педагогічна думка. 2014. 200 с.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL: <https://surl.li/lzmtls> (дата звернення 27.10.2025)
3. Скоблікова О.В. Розвиток комунікативного мовлення першокласників. Харків, вид. група «Основа». 2011. 159 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Федотенко Людмила Григорівна,
викладач-методист вищої категорії
Відокремленого структурного підрозділу
«Професійно-педагогічний фаховий коледж
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка»

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, компетентнісна готовність, ключові компетентності, предметно-методична

компетентність, психолого-педагогічна компетентність, цифрова компетентність.

Перехід до компетентнісного підходу в освіті, закладеного в основу Нової української школи (НУШ), вимагає переосмислення підготовки майбутніх учителів іноземної мови в закладах фахової передвищої освіти (ЗФПО). Необхідність формування готовності випускника ЗФПО до роботи в початкових класах в умовах НУШ, зокрема до реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, вимагає від майбутніх фахівців не лише ґрунтовних предметних знань, а й сформованості ключових та професійних компетентностей, необхідних для успішної роботи в сучасному освітньому середовищі. Фахова передвища освіта (ФПО) відіграє ключову роль у швидкому та ефективному забезпеченні ринку праці вчителями, здатними реалізовувати стандарти НУШ.

Компетентність – динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну й подальшу навчальну діяльність [1].

Теорія компетентнісного підходу в освіті була представлена в працях як зарубіжних учених Р. Бадера, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, А. Шелтена, так і вітчизняних. Українські перспективи компетентнісного підходу в сучасній освіті досліджували вчені І. Бех, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, О. Савченко, С. Трубачева та інші [1].

Компетентнісна готовність розглядається як інтегральна особистісна якість, що охоплює когнітивний, мотиваційний, операційно-діяльнісний та рефлексивний компоненти. Вона відображає здатність випускника успішно провадити діяльність (за визначенням НУШ), тобто ефективно застосовувати набуті знання, вміння та цінності в професійних ситуаціях.

Для вчителя англійської мови в початкових класах ключовими є:

1. Предметно-методична компетентність: знання мови на високому рівні, володіння сучасними методиками навчання.

2. Психолого-педагогічна компетентність: знання вікових особливостей учнів початкових класів, здатність до індивідуалізації та диференціації навчання, вміння формувати освітнє середовище.

3. Ключові компетентності НУШ: здатність формувати в учнів наскрізні вміння (критичне мислення, висловлення власної думки, розв'язання проблем, співпраця) засобами англійської мови.

4. Цифрова компетентність: використання ІКТ та цифрових інструментів для організації уроків з англійської мови та позакласної роботи.

Шляхи забезпечення готовності в умовах ФПО:

1. Оновлення змісту освітніх програм: інтеграція вимог Державного стандарту базової середньої освіти (НУШ) в навчальні дисципліни, зокрема «Методику навчання англійської мови». Акцент на наскрізних змістових лініях та формульованню оцінюванню в процесі її вивчення.

2. Застосування активних та інтерактивних методів навчання: використання проєктної роботи, кейс-методів, імітаційних ігор та рольових тренінгів для моделювання реальних ситуацій на уроках англійської мови в НУШ. Створення «ситуацій успіху» в процесі навчання здобувачів освіти.

3. Посилення практичної підготовки: збільшення обсягу та підвищення якості педагогічної практики. Організація стажувань та наскрізної практики в пілотних або інноваційних школах НУШ, залучення студентів до проведення фрагментів занять в освітньо-розвивальному просторі «Веселкові барви» ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка».

4. Упровадження сучасних освітніх технологій: системне використання цифрових інструментів (освітні онлайн-платформи, інтерактивні дошки, мобільні додатки для вивчення англійської мови) у процесі підготовки студентів для формування їхньої цифрової компетентності.

5. Розвиток рефлексивності та самооцінки: запровадження портфоліо студента як інструмента накопичення досягнень, аналізу власного професійного зростання та планування самоосвіти; регулярне проведення рефлексивних

семінарів після практики для обміну досвідом та критичного осмислення педагогічної діяльності.

Компетентнісна готовність випускника ЗФПО є комплексною категорією, що вимагає тісного зв'язку між модернізацією змісту, застосуванням інноваційних методів та посиленням практичної підготовки. Забезпечення високого рівня готовності студентів ЗФПО гарантує якісний кадровий резерв для успішної реалізації реформи НУШ та підвищення рівня викладання англійської мови в Україні.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід до навчання як основа Нової української школи
URL: <https://surl.lu/nbdxmb> (дата звернення: 08.11.2025).
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ya / za zag. red. N.M. Bibik.
Київ: Літера ЛТД, 2018. 160 с.
3. Практичний досвід впровадження компетентнісного навчання в НУШ
URL: <https://surl.li/dvjawc> (дата звернення: 08.11.2025).

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Хоменко Олена Віталіївна, учитель української мови та літератури Глухівської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 6 Шосткінського району Сумської області

***Ключові слова:** цифрові технології, штучний інтелект, ключові компетентності, інновації, освіта.*

Сучасна школа переживає стрімке оновлення освітнього середовища, у

якому цифрові технології та штучний інтелект стають важливими інструментами розвитку учнів. Використання цифрових ресурсів у навчанні дозволяє перейти від репродуктивного до діяльнісного типу освіти, формує критичне мислення, комунікативні навички, інформаційну грамотність та вміння навчатися впродовж життя.

Викладач української мови та літератури сьогодні може ефективно поєднувати традиційні методики з цифровими платформами – інтерактивними вправами, онлайн-тестами, віртуальними екскурсіями, електронними словниками, мультимедійними презентаціями. Це підсилює мотивацію учнів, створює ситуації успіху та сприяє персоналізації навчання.

Штучний інтелект відкриває нові можливості для педагогіки: автоматична перевірка робіт, створення індивідуальних траєкторій навчання, мовні тренажери, генератори тестів, інтелектуальні помічники. Завдяки цьому вчитель може приділяти більше уваги творчій взаємодії та розвитку емоційного інтелекту учнів.

Формування ключових компетентностей – мовної, комунікативної, інформаційно-цифрової, соціальної та громадянської – відбувається природно, коли технології інтегруються в навчальний процес як засіб пізнання, а не лише як допоміжний інструмент. Учні навчаються не тільки отримувати інформацію, а й критично її аналізувати, оцінювати достовірність джерел, створювати власні продукти: блоги, відео, презентації.

Використання цифрових технологій і штучного інтелекту потребує від педагога високого рівня цифрової грамотності, постійного професійного розвитку, дотримання етичних принципів та академічної доброчесності. Саме тому важливим завданням сучасного вчителя – бути наставником і модератором у світі інформаційних можливостей, допомагати учням мислити критично, діяти відповідально та використовувати технології з користю.

Отже, упровадження цифрових технологій і елементів штучного інтелекту в освітній процес сприяє створенню інноваційного середовища, у якому формується компетентна, творча, технологічно грамотна особистість, здатна

ефективно реалізовувати себе в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Гуржій А. М., Карташова Л. А. Електронний посібник: інноваційний засіб навчання у системі професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2014. Вип. 37. С. 16–22.
2. Морзе Н. В., Варченко-Троценко Л. О. Цифрова компетентність сучасного вчителя: теоретичні основи і практичні аспекти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Т. 72. № 4. С. 1–15.
3. Концепція «Нова українська школа»: затверджено наказом МОН України від 27.07.2016 № 864.
4. Сисоєва С. О. Інноваційна діяльність у сучасній школі: теорія і практика. – Київ: Освіта України, 2015.
5. UNESCO. Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities. – Paris: UNESCO, 2021.

STEM-ОСВІТА ЯК ПОТУЖНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Чернишова Наталія Григорівна,
вчителька початкових класів Шосткинської
початкової школи «Паросток» Шосткинської
міської ради Сумської області

Ключові слова: STEM-освіта, початкова школа, компетентнісний підхід, Нова українська школа, критичне мислення, інновації в освіті.

Сучасні реалії вимагають від системи освіти формування особистості, здатної самостійно здобувати знання, критично мислити, ефективно співпрацювати та знаходити креативні рішення для життєвих проблем.

Компетентнісний підхід, закладений в основу Концепції Нової української школи, передбачає не просто засвоєння суми знань, а розвиток ключових компетентностей, що є поєднанням знань, умінь, навичок, способів діяльності та ціннісних ставлень.

У цьому контексті STEM-освіта є одним із найбільш ефективних та інноваційних інструментів для досягнення означених цілей. Упровадження STEM-підходу в освітній процес початкової школи створює потужний фундамент для формування компетентісно орієнтованого навчання, оскільки дозволяє інтегрувати зміст різних освітніх галузей навколо вирішення практичних, реальних проблем.

STEM – це інтегрований підхід до навчання, який зосереджується на застосуванні знань із природничих наук, технологій, інженерії та математики для вирішення технологічних і практичних завдань. У молодшій школі цей підхід реалізується в доступній, ігровій та дослідницькій формах.

Ключові особливості STEM-освіти в початковій школі:

- інтеграція та міждисциплінарність (зв'язок навчальних предметів через спільну тему або проблему);
- практична спрямованість (перехід від теорії до навчання через діяльність, дослідження та конструювання);
- проєктна та дослідницька діяльність (учні виступають у ролі дослідників, винахідників, інженерів).

Реалізація STEM-проєктів охоплює більшість ключових компетентностей, визначених НУШ:

- спілкування державною мовою – обговорення гіпотез, презентація результатів, аргументація висновків;
- математична – вимірювання, розрахунки, побудова графіків / таблиць, моделювання, що є складовою інженерних і наукових проєктів;
- компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій – проведення дослідів, робота з простими механізмами, вивчення природних явищ, конструювання, робототехніка;

– інформаційно-комунікаційна – пошук інформації, використання цифрових інструментів для візуалізації, програмування простих моделей;

– уміння навчатися впродовж життя – самостійний пошук шляхів вирішення проблеми, планування діяльності, рефлексія та оцінювання власних результатів.

Ефективне впровадження STEM-освіти в початковій школі вимагає від учителя відмови від традиційних фронтальних методів на користь дослідницько-орієнтованих та проблемно-навчальних технологій.

Основні методи:

Метод проєктів. Найбільш поширений і ефективний. Проєкти, наприклад, «Геометрія навколо нас», «Досліджуємо рідний край», «Екологічне місто мрій» вимагають застосування інтегрованих знань та сприяють розвитку командної роботи, креативності та критичного мислення.

Дослідницькі мінілабораторії та експерименти. Проведення простих, але наочних дослідів «Чому кораблик плаває?», «Властивості повітря». Це формує наукове мислення та вчить дітей формулювати гіпотези, перевіряти їх і робити висновки.

Конструювання та моделювання (Мейкерство). Використання конструкторів LEGO, наборів для робототехніки, природних матеріалів для створення моделей або пристроїв. Це розвиває інженерне мислення та просторову уяву.

STEM-ігри та квести. Ігрові технології дозволяють адаптувати складні наукові концепції до віку молодших школярів, перетворюючи навчання на захопливий процес.

Як же організувати необхідні умови для STEM освіти? По-перше, необхідно створити STEM-середовище: організувати «куточки винахідника», забезпечити доступ до простих матеріалів для конструювання та дослідження. По-друге, дотримуватися принципу міжпредметної інтеграції. Розробляти інтегровані уроки, де матеріал з математики, дизайну та природничих наук поєднується в одному практичному завданні. По-третє, пам'ятати, що вчитель

виступає не як єдине джерело знань, а як фасилітатор, наставник та організатор дослідницького середовища. Його завдання – ставити проблему, стимулювати пошук і заохочувати спроби та помилки.

Упровадження STEM-освіти в початковій школі має значні перспективи. STEM-уроки підвищують стійку мотивацію учнів до навчання завдяки їхній практичній спрямованості та елементу гри. Формуються «навички 4К»: критичне мислення, креативність, комунікація, кооперація, які є критично важливими для майбутніх професій. Відбувається рання професійна орієнтація.

Водночас упровадження STEM-освіти стикається з низкою викликів, а саме: потреба у кваліфікованих кадрах, які володіють методикою інтегрованого та дослідницького навчання, необхідність забезпечення шкіл сучасним обладнанням (конструктори, мінілабораторії, цифрові інструменти), створення якісних, інтегрованих програм і навчальних матеріалів, орієнтованих саме на початкову школу.

STEM-освіта є ключовим механізмом для реалізації компетентнісно орієнтованого навчання в початковій школі. Вона перетворює процес засвоєння знань на захопливе дослідження, де діти вчаться не що вивчати, а як застосовувати вивчене на практиці, розвиваючи критичне мислення, творчі здібності та навички співпраці.

Упровадження STEM-підходу сприяє формуванню цілісної картини світу в молодших школярів та закладає міцний фундамент для їхнього успішного навчання на наступних рівнях освіти та, що найважливіше, для успішної самореалізації в умовах стрімких технологічних змін.

Список використаних джерел

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р.

2. Войтенко О. В. Методика реалізації STEM-підходу в освітньому

середовищі початкової школи. *Науково-методичний вісник*. 2022. № 2(36). С. 47–52.

3. Литвинова С. Г. Цифрові інструменти в STEM-освіті: можливості використання у початковій школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 81, № 1. С. 105–115. DOI: 10.33407/itlt.v81i1.3863.

4. Онопрієнко О. В. STEM-освіта в початковій школі: теоретико-методичні аспекти. *Початкова школа*. 2020. № 3. С. 3–7.

5. STEM-освіта у початковій школі. Ліцей I-School. URL: <https://surl.li/aqszxc> (дата звернення: 10.11.2025).

КОМУНІКАЦІЯ У ВОЄННИЙ ЧАС: МОВНА ЕТИКА, ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ, СТІЙКІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Ющенко Валентина Василівна,
учитель української мови і літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач-
методист Відокремленого структурного
підрозділу «Фаховий коледж транспорту та
комп'ютерних технологій Національного
університету «Чернігівська політехніка»

Ключові слова: комунікація, психолінгвістика, дистанційне навчання, освітнє середовище, воєнний стан, емоційна підтримка.

Сучасна українська комунікація в умовах воєнного стану набуває особливої ваги, адже саме слово стає інструментом підтримки, згуртування й опору. Воєнна реальність докорінно змінює комунікативні стратегії суспільства: від побутового спілкування до офіційної мови медіа, освіти, волонтерських ініціатив і державних інституцій. Під впливом загроз, втрат і невизначеності люди все частіше звертаються до мови як до ресурсу емоційної стабільності та психологічного захисту. Комунікація стає не лише передачею інформації, а й актом солідарності, що формує довіру й зміцнює внутрішній фронт суспільства. У таких умовах особливого значення набувають етичність висловлювань, вираженість мовних засобів, здатність до емпатійного слухання та саморегуляції. Слова, вимовлені з повагою і відповідальністю, сприяють

збереженню людяності навіть у найскладніших обставинах, а українська мова стає не лише засобом комунікації, а символом стійкості й самоідентичності народу.

Психолінгвістичний підхід до навчання дозволяє глибше зрозуміти, як мова впливає на когнітивні та емоційні процеси здобувачів освіти. Інтонація, темп мовлення, добір лексики й структура висловлювання впливають на рівень мотивації, концентрацію уваги та емоційний стан студентів. Для викладача важливо не лише передати зміст навчального матеріалу, а й створити сприятливе емоційне тло сприйняття.

У Чернігові, який пережив руйнування та обстріли, освітній процес триває навіть під час повітряних тривог і перебоїв зв'язку. У таких умовах роль викладача полягає не лише в навчанні, а й у забезпеченні психологічної підтримки. Онлайн-комунікація через платформи (зокрема Zoom) стає інструментом відновлення відчуття стабільності та єдності. М'яка інтонація, звернення по імені, короткі емоційні паузи, слова підтримки допомагають студентам відчувати безпеку й довіру, навіть у віддаленому форматі.

Показовим прикладом ефективного використання психолінгвістичного підходу є участь здобувачів освіти ВСП «Фаховий коледж транспорту та комп'ютерних технологій НУ «Чернігівська політехніка» у конкурсі есе «1000 днів війни. Мій шлях». Написання есе стало для студентів не лише творчим завданням, а й способом емоційного самовираження та психологічної адаптації. Через слово вони осмислювали свій досвід війни, впорядковували внутрішній стан, вчилися долати тривогу. Отже, мова виконала терапевтичну функцію, сприяючи емоційному розвантаженню й формуванню стійкості.

Важливим психолінгвістичним чинником навчання залишається вивчення української літератури, особливо творчості Олександра Довженка. Його твори – «Зачарована Десна», «Україна в огні» – викликають глибокі емоційні реакції, формують почуття гордості за народ і країну, пробуджують внутрішню силу. Мовний світ Довженка допомагає студентам відновити духовну рівновагу, осмислити національну ідентичність, що є надзвичайно важливим у період

війни.

Отже, комунікація викладача і студентів у психолінгвістичному аспекті є ключовою умовою ефективної організації освітньої діяльності під час війни та дистанційного навчання. Викладач, свідомо використовуючи мовні засоби, формує атмосферу підтримки, взаєморозуміння і довіри, що сприяє збереженню мотивації та психоемоційної стійкості здобувачів освіти. Мова в освітньому процесі стає не лише інструментом навчання, а й джерелом психологічної рівноваги та віри у майбутнє.

Список використаних джерел

1. Олександр Довженко: вибрані твори / уклад. В. С. Скуратівський. Київ: Дніпро, 2012. 480 с.
2. Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», БО «Фонд Ріната Ахметова». Музей «Голоси мирних»: конкурс есе «1000 днів війни. Мій шлях». URL: <http://www.imzo.gov.ua> (дата звернення 29.10.2025).
3. Довженко О. Україна в огні. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 192 с.

Електронне видання

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ,
ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

**«НАУКОВА КОЛЕКЦІЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО ІНСТИТУТУ
ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА»**

(за матеріалами III Всеукраїнського науково-методичного семінару
«Компетентнісний підхід в освіті: теорія і практика»)

ВИПУСК 4

Частина 2 (педагогічні працівники ЗО)

Підп. до розповсюдження 17.11.2025.
Формат 60x84/8. Умов. друк. арк. 6.51. Зам. №3534
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24
тел/факс (05444) 2-33-06.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року